JAVNO IZRICANJE PRESUDE I PRAVNE POSLJEDICE JAVNOG NEIZRICANJA PRESUDE

*Dr. sc. Ivan Tironi**

UDK 347.95
https://doi.org/10.30925/zpfsr.47.2.16
Ur.: 30. prosinca 2025.
Pr.: 8. lipnja 2026.
Pregledni rad

Sažetak

Javno izricanje presude u parničnom postupku nakon zaključenja glavne rasprave zakonska je, konvencijska i ustavna obveza sudova u Republici Hrvatskoj. Njime se oživotvoruje načelo prava na pošteno suđenje, pridonosi transparentnosti rada sudova te jača povjerenje stranaka i javnosti u pravosudni sustav. Pojedini nacionalni građanski postupovni zakoni izričito propisuju obvezu javnog izricanja presude, dok drugi takvu obvezu ne poznaju. U ovome se radu razmatraju oba pristupa uređenju. Posebna pozornost posvećena je pravnim posljedicama postupanja protivno propisima koji nalažu javno izricanje presude. Dok se, s jedne strane, čini da sudovi u Republici Hrvatskoj bez ikakvih pravnih posljedica mogu kršiti zakonsku, konvencijsku i ustavnu obvezu javnog izricanja presuda, ustaljena njemačka sudska praksa, uz potporu pravne doktrine, presudi koja suprotno zakonu nije javno izrečena uskraćuje svojstvo egzistentnog pravnog akta. Cilj je ovoga rada osvijestiti problem javnog neizricanja presude te predložiti pravni put zaštite stranaka od takvog protupravnog postupanja sudova.

***Ključne riječi*:** *načelo javnosti; javno izricanje presude; nepostojeća presuda; prividna presuda; pobijanje.*

1. UVOD – POVIJESNI PREGLED

Načelo javnosti traži da se svakome, dakle neograničenom broju osoba koje unaprijed nisu individualno određene, osigura nesmetana mogućnost prisustvovanja raspravljanju pred sudom.[1] Dika navodi kako su otvorenost i javnost rada državnih tijela (pa tako i sudbene vlasti) izraz položaja državnih vlasti u demokratskom društvu te da obnašatelji vlasti (u pravilu) ne bi smjeli kriti ono što rade od onih

* Dr. sc. Ivan Tironi, sudac, Županijski sud u Splitu, Hrvatska; ivan.tironi@zsst.pravosudje.hr. ORCID: https://orcid.org/0000-0001-6122-6239.

1 Siniša Triva i Mihajlo Dika, *Građansko parnično procesno pravo* (Zagreb: Narodne novine, 2004.), 195.

©2026 Autor(i) i nakladnik. Ovaj je rad dostupan u otvorenom pristupu pod uvjetima licencije CC BY-NC-ND 4.0.

u čijem interesu djeluju. Također navodi da se samo na taj način može potvrđivati i jačati povjerenje građana u obnašatelje vlasti i njihov rad, kao i da se samo tako može ostvariti kontrola rada obnašatelja vlasti i sankcioniranje toga rada u skladu s mehanizmima koji su za to predviđeni u demokratskom društvu.[2] Načelo javnosti u parničnom postupku trebalo bi obuhvaćati i obvezu sudova da nakon zaključenja glavne rasprave u parničnom postupku javno izreknu presudu.

Već je u rimskom civilnom postupku postojala obveza suca da presudu proglasi u prisutnosti stranaka, a u odsutnosti samo ako su prethodno bile uredno pozvane.[3] U četrnaestom je stoljeću trogirska kurija (sud) presudu uvijek javno objavljivala i to najčešće u općinskoj loži, u nazočnosti najmanje dvaju svjedoka, vjerojatno onih koji bi se našli u sudnici. Tako je u sporu radi isplate iznosa od 50 libara konstatirano da je 17. listopada 1311. godine odluka bila otpečaćena i objavljena strankama u prisutnosti dvaju svjedoka Cebrijana Bartova i Juve Dese Petrova.[4] Zanimljivo je istaknuti kako je u sedamnaestom stoljeću Kitonić u *Metodičnoj uputi u sudbeni postupak po običajnom pravu slavnog Ugarskog kraljevstva*, koja se i kroz osamnaesto stoljeće spominjala kao autoritet pred hrvatskim i ugarskim sudovima, naveo kako presuda treba biti pročitana na sudskom zasjedanju i potpisana od svih magistrata protonotara, da bi na taj način bila sa suda izdana javno i pred svima, a ne privatno u uredu.[5]

Nešto kasnije je i Bentham, engleski pravnik i filozof, ukazao na važnost javnosti prilikom suđenja, kada je krajem osamnaestog stoljeća istaknuo da je „javnost duša pravde" te da „bez javnosti nijedno dobro nije trajno, a pod okom javnosti da nijedno zlo ne može opstati", kao i da se „učinkovitost ovog velikog instrumenta proteže na sve – zakonodavstvo, upravu, sudstvo". Potaknut upravo tim stavovima Dawson zaključuje kako se „na javnost rasprave i objavu presuda može gledati kao na izraz otvorenosti, koji je snažno povezan s elementom javnog nadzora unutar i nad pravosuđem".[6] Potrebno je spomenuti kako se u čl. 14. Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima, među ostalim, propisuje da se svaka presuda donesena u kaznenom ili građanskom postupku mora javno proglasiti, osim kada drukčije nalažu interesi maloljetnih osoba ili se postupak odnosi na bračne sporove ili skrbništvo nad djetetom.[7, 8]

---

2 Mihajlo Dika, „Načelo javnosti u parničnom postupku", *Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci* 29, br. 1 (2008): 2.

3 Stjenko Vranjican, ur., *Hrestomatija rimskog prava, svezak I., Građanski proces u režimu općeg (recipiranog rimskog) prava* (Zagreb: Pravni fakultet u Zagrebu, 1998.), 294.

4 Miho Barada, ur. *Trogirski spomenici, zapisi kurije Grada Trogira od 1310. do 1331*. (Split: Književni krug, 1988.), 6-7.

5 Ivan Kitonić, *Metodična uputa u Sudbeni postupak po običajnom pravu slavnog Ugarskog kraljevstva* (Zagreb: Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 2004.), 371.

6 Cit. prema: *Zbornik sudske prakse*: *Mišljenje nezavisnog odvjetnika Michala Bobeka od 21. prosinca 2016., predmet C-213/15 P, Komisija protiv Patricka Breyera*, 15 (bilj. 34.-36.), pristup 23. prosinca 2025., https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/PDF/?uri=CELEX:62015CC0213&from=EN.

7 Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima (Dodatak Rezoluciji OSUN A (XXI) od 16. prosinca 1966.); ratificiran, Službeni list SFRJ, br. 7/76. Pakt je usvojen na Općoj skupštini Ujedinjenih naroda 16. prosinca 1966., a stupio je na snagu 23. ožujka 1976. godine.

8 Vidi i: Juraj Hrženjak, *Međunarodni i evropski dokumenti o ljudskim pravima: čovjek i njegove*

Gomien u kontekstu razmatranja prava na javnu raspravu navodi kako svrha javnosti vođenja sudskih postupaka jest zaštita pojedinaca od tajnog djelovanja pravosuđa, ali i cjelokupne javnosti radi osiguranja povjerenja u pravosuđe. Također ističe kako u određenim slučajevima javnost može biti isključena iz pojedinih faza postupka, no da presuda uvijek mora biti javno proglašena.[9]

2. JAVNO IZRICANJE PRESUDE I EUROPSKA PRAVNA STEČEVINA

Odredbom čl. 6. st. 1. Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda[10], među ostalim, propisano je kako se presuda mora izreći javno, ali da se sredstva priopćavanja i javnost mogu isključiti iz cijele rasprave ili njezina dijela zbog razloga koji su nužni u demokratskom društvu radi interesa morala, javnog reda ili državne sigurnosti, kada interesi maloljetnika ili privatnog života stranaka to traže, ili u opsegu koji je po mišljenju suda bezuvjetno potreban u posebnim okolnostima gdje bi javnost mogla biti štetna za interes pravde. U smislu Konvencije, pravo na dobro pravosuđe zauzima toliko značajno mjesto da bi ograničeno tumačenje čl. 6. Konvencije bilo protivno njegovu cilju.[11] Europski sud za ljudska prava (u daljnjem tekstu: ESLJP) još je u presudi od 8. prosinca 1983., u predmetu *Pretto i drugi protiv Italije*, u bitnome konstatirao kako nijedan sud u raspravi koja je otvorena za javnost nije u obvezi pročitati cijelu presudu, već kako je dostatno da objavi pisanu verziju presude, pri čemu ta presuda mora biti dostupna u tajništvu suda kako bi se mogla pročitati.[12] U toj presudi ESLJP ističe kako je presuda Kasacijskog suda (u Italiji) od 19. listopada 1976. samo pohranjena u sudskom uredu i napisana u bilješci, ali da nije izrečena javno na sudu. Izrazi „presuda se izriče javno" (fr. *le jugement sera rendu publiquement*) iz čl. 6. Konvencije mogu sugerirati da se presuda čita naglas. Ipak, francuska verzija koristi izraz *rendu*, koji je analogan riječi u engleskoj verziji „izrečeno" (engl. *given*), gdje se *rendu publiquement* – za razliku od *rendu public* (engl. *made public*) – može slobodno smatrati istim pojmom *prononce publiquement*. ESLJP dalje navodi kako se čl. 6. Konvencije na prvi pogled u tom smislu čini strožim od čl. 14. Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima, koji predviđa da presuda bude „javna" (engl. *shall be made public*, fr. *sera public*). Međutim, u brojnim državama članicama Vijeća Europe zajednička je tradicija posezanja za drugim sredstvima (primjerice deponiranje u registar koji je dostupan javnosti) uz čitanje presude naglas, prema kojima su javne sve odluke ili odluke samo pojedinih sudova. Sud se stoga ne osjeća obveznim usvojiti doslovno tumačenje. ESLJP smatra da se u svakom slučaju oblik javnosti koji se daje „presudi" prema domaćem zakonu

slobode u pravnoj državi (Zagreb: Informator, 1992.), 127-137.

9 Donna Gomien, *Europska konvencija o ljudskim pravima* (Zadar: Naklada, 2007.), 97-98.

10 Europska konvencija o zaštiti ljudskih prava i temeljnih sloboda s protokolima 1, 4, 6, 7, 11, 12, 13, 14 i 15, Narodne novine – Međunarodni ugovori, br. 18/97., 6/99., 14/02., 13/03., 9/05., 1/06., 2/10., 13/17. (u daljnjem tekstu: Konvencija).

11 Vidi i: Domagoj Maričić, *Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda* (Zagreb: Novi informator, 2012.), 74.

12 Vidi i: ESLJP, Pretto i drugi protiv Italije, br. zahtjeva 7984/77, presuda od 8. prosinca 1983.

tužene države mora procijeniti u svijetlu posebnosti predmetnog postupka te u odnosu na cilj i svrhu čl. 6. st. 1. Konvencije. ESLJP u spomenutoj presudi od 8. prosinca 1983. navodi i to kako je presuda žalbenog suda (Kasacijskog suda) u Veneciji, kojim je potvrđena prvostupanjska presuda, objavljena 12. prosinca 1974. te deponirana u sudski registar. Polaganjem presude u registar Kasacijskog suda udovoljilo se zahtjevima čl. 6. Konvencije, uzimajući u obzir razlike između uloga dvaju sudova. Kasacijski sud donio je odluku nakon održavanja javnih rasprava i, premda presuda kojom se odbija žalba o pravnim pitanjima nije donesena u otvorenom postupku, svatko se može obratiti ili dobiti njezinu kopiju na zahtjev u sudskom registru. Prema mišljenju ESLJP-a cilj koji slijedi čl. 6. st. 1. Konvencije u ovom kontekstu jest osigurati javni nadzor nad pravosuđem radi zaštite prava na pošteno suđenje. U konkretnom slučaju, kada je riječ o kasacijskom postupku, taj cilj nije ništa manje ostvaren polaganjem presude u sudski registar, stavljanjem cjelovitog teksta presude na raspolaganje svima, nego što bi bio ostvaren čitanjem odluke kojom se odbija žalba ili ukida prethodna presuda na otvorenom sudu. Takvo je čitanje ponekad ograničeno na operativne odredbe. Prema ESLJP-u odsutnost javne objave Kasacijskog suda u konkretnom slučaju nije bila u suprotnosti s Konvencijom.[13]

Omejec prilikom razmatranja prava na pošteno suđenje u smislu čl. 6. Konvencije navodi kako je četvrti element prava na javnu raspravu upravo pravo stranke na javno izricanje presude (pored prava stranke da bude prisutna na suđenju, da stvarno i djelatno sudjeluje u postupku te da javnost, uključujući medije, prisustvuje suđenju). Međutim, Omejec također naglašava da je ta odredba, iako čl. 6. st. 1. Konvencije izrijekom propisuje „presuda se mora izreći javno“, u predmetu *Campbell i Fell protiv Ujedinjenog Kraljevstva* (1984.) protumačena na sljedeći način: „Sud je već rekao u drugim slučajevima da se ne osjeća obvezanim prihvatiti doslovnu interpretaciju riječi „izrečena javno“ (engl. *pronounced publicly*): u svakom pojedinom slučaju oblik publikacije koji se daje „presudi“ na temelju domaćeg prava tužene države mora se procjenjivati u svijetlu posebnih obilježja postupka o kojem je riječ i pozivanjem na cilj koji se želi postići čl. 6. st. 1. u tom kontekstu, naime da se osigura provjera javnosti nad sudstvom (engl. *to ensure scrutiny of the judiciary by the public*) s ciljem osiguravanja prava na pošteno suđenje.“ Također je naglašeno da „imajući u vidu pojmove iz čl. 17. (…) i važnost načela publikacije (engl. *principle of publication*), Sud ne smatra da se to načelo može smatrati predmetom impliciranih ograničenja“ (t. 90. presude *Campell i Fell*). Dakle, sud se može osloboditi obveze javnog izricanja presude samo u iznimnim okolnostima.[14]

Novija praksa ESLJP-a bilježi presude koje utvrđuju povredu konvencijskog prava na javno izricanje presude. Tako je u predmetu *Ryakib Biryukov protiv Rusije* (2008.) ESLJP prethodno utvrdio kako je na prvostupanjskom sudu javno pročitana samo izreka presude, dok je pisani otpravak presude, uz obrazloženje, naknadno dostavljen strankama. Javnost nije imala pristup tajništvu suda, stoga nije imala

13 Vidi i: Iris Gović Penić, *Izabrana praksa Europskog suda za ljudska prava i građanski postupci pred hrvatskim sudovima* (Zagreb: Organizator, 2025.), 669-671.

14 Jasna Omejec, *Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda u praksi Europskog suda za ljudska prava, Strasbourški acquis* (Zagreb: Novi informator, 2014.), 1146.

način kako saznati razloge zbog kojih je donesena presuda i kojom je odbijen zahtjev podnositelja. ESLJP je iz tog razloga u navedenom predmetu utvrdio povredu čl. 6. st. 1. Konvencije te izložio i temeljna pravna stajališta o „zahtjevu za javnošću presude" (engl. *requirement of the publicity of judgments*).[15] Omejec primjećuje kako se suprotno navedenoj odluci, u presudi *B. i P. protiv Ujedinjenog Kraljevstva* (2001.), ESLJP složio s tuženom državom da bi, u slučaju javnog izricanja presude, bio poništen smisao održavanja zatvorenih rasprava o smještaju djeteta u kontekstu spora o skrbništvu nad njim. ESLJP je utvrdio kako se u takvim slučajevima smatra da su konvencijski zahtjevi ispunjeni ako svatko, tko ima jasno utvrđen interes, može (uz dopuštenje suda) pročitati ili dobiti primjerak cjelovitog teksta sudskih naloga i/ili presuda prvostupanjskih sudova.[16]

Pojedini autori napominju kako je ESLJP prilikom razmatranja primjene načela javnosti u nekoliko navrata učinio razliku između suđenja pred prvostupanjskom sudom i pred žalbenim sudom, gdje načelo javnosti može biti ograničeno.[17] Zaista je ESLJP, primjerice u predmetu *Axen protiv Savezne Republike Njemačke*, odlučio kako njemački Savezni sud (njem. *Bundesgerichtshof*, riječ je zapravo o njemačkom vrhovnom sudu) nije povrijedio odredbu čl. 6. st. 1. Konvencije, bez obzira na to što odlučujući o reviziji tužitelja nije održao javnu raspravu te nije javno objavio presudu. Budući da je presuda nižeg suda bila javno objavljena, a presuda Saveznog suda Republike Njemačke tužitelju dostavljena u skladu sa zakonom.[18]

Konačno, potrebno je naglasiti kako i najnovija praksa ESLJP-a polazi od shvaćanja kako propust suda da u parničnom postupku javno izrekne presudu predstavlja povredu čl. 6. Konvencije.[19] Uzelac s pravom primjećuje da „za razliku od javnosti suđenja, Konvencija ne predviđa ni iznimke ni ograničenja kada je riječ o javnosti pri izricanju presude, premda se u praksi Suda u Strasbourgu tolerirala neka odstupanja koja su dio tradicije određenih zemalja, posebno u praksi viših sudova."[20]

15 Upravo se predmet *Ryakib Biryukov protiv Rusije* uzima u stručnoj literaturi kao primjer kršenja zahtjeva za javnu prirodu odluke, dok se predmeti *Pretto i drugi protiv Italije* te *B. i P. protiv Ujedinjenog Kraljevstva* tretiraju kao primjeri nekršenja zahtjeva o dostupnosti odluke javnosti. Vidi i: Dovydas Vitkauskas i Grigoriy Dikov, *Zaštita prava na pravično suđenje prema Europskoj konvenciji o ljudskim pravima* (Strasbourg: Vijeće Europe, 2012.), 68.

16 Omejec, *Konvencija za zaštitu ljudskih prava*, 1146.

17 Dinka Šago i Ivan Vukušić, *Organizacija pravosuđa* (Split: Pravni fakultet Sveučilišta u Splitu, 2021.), 460.

18 ESLJP, Axel protiv Savezne Republike Njemačke, br. zahtjeva 8273/78., presuda od 8. prosinca 1982.

19 Vidi: ESLJP, Straume protiv Latvije, br. zahtjeva 59402/14, presuda od 2. lipnja 2022.

20 Alan Uzelac, „Pravo na pravično suđenje u građanskim predmetima: nova praksa Europskog suda za ljudska prava i njen utjecaj na hrvatsko pravo i praksu", *Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu* 60, br. 1 (2010): 110.

3. JAVNO IZRICANJE (OBJAVA) PRESUDE I POSLJEDICE NEIZRICANJA U HRVATSKOM ZAKONODAVSTVU, DOKTRINI I JUDIKATURI

3.1. Zakonodavstvo

Odredbom čl. 335. st. 1. Zakona o parničnom postupku[21] propisano je kako se presuda donosi i objavljuje u ime Republike Hrvatske, dok je st. 4. istog članka određeno kako se presuda mora donijeti, objaviti, izraditi i uručiti ili otpremiti najkasnije u roku od 45 dana od dana zaključenja glavne rasprave. Nadalje, čl. 336. st. 1. ZPP-a propisuje da će, u slučaju kada se presuda objavljuje, sudac pojedinac, odnosno predsjednik vijeća, javno pročitati izreku i ukratko priopćiti razloge presude. Ako je javnost na glavnoj raspravi bila isključena, izreka presude uvijek će se javno pročitati, a sud će odlučiti hoće li i u kojoj mjeri isključiti javnost pri objavi razloga presude. Svi prisutni saslušat će čitanje presude stojeći.[22] U ZPP-u nisu predviđene pravne posljedice za nepostupanje po odredbi čl. 335. st. 4. ZPP-a, dakle po propisu koji određuje da se presuda mora izreći javno. Međutim, ako sudac ne bi donio, izradio, objavio i otpremio presudu u zakonom predviđenim rokovima, to bi moglo imati za posljedicu njegovu stegovnu odgovornost.[23] Javno izricanje presude i ustavna je kategorija. Tako je Ustavom Republike Hrvatske[24], i to čl. 120. st. 1., propisano kako su sudske rasprave javne, a presude se izriču javno u ime Republike Hrvatske.

3.2. Doktrina

Dika definira izricanje, odnosno objavu presude strankama, kao usmenu parničnu radnju suda koja se sastoji od javnog čitanja izreke presude i sumarnog priopćenja njezinih razloga. Također navodi da je, kada se presuda javno objavljuje, sudac pojedinac ili predsjednik vijeća dužan javno pročitati izreku (no ne nužno doslovno prema njezinu sadržaju utvrđenom u zapisniku o vijećanju i glasovanju ako ju je donijelo vijeće, a ako je nije donijelo, onda prema njezinu sadržaju koji je pismeno redigirao sudac pojedinac) te ukratko priopćiti razloge presude. Ako pak presuda u vrijeme objave ne bi bila pismeno redigirana, sud ne bi bio vezan razlozima iznesenima prigodom njezine pismene izrade.[25] Crnić pak podsjeća na Preporuku CM/Rec (2010)12 Vijeća ministara Vijeća Europe državama članicama, prema kojoj

21 Zakon o parničnom postupku, Narodne novine, br. 53/91., 91/92., 58/93., 112/99., 88/01., 117/03., 88/05., 2/07., 84/08., 96/08., 123/08., 57/11., 148/11., 25/13., 89/14., 70/19., 80/22., 114/22., 155/23., 146/25. (u daljnjem tekstu: ZPP).

22 Čl. 336. st. 2. i 3. ZPP-a.

23 Vidi i: Zorislav Kaleb, „Rokovi za objavu, izradu i otpravak presude u parničnom postupku“, u: *Aktualnosti hrvatskog zakonodavstva i pravne prakse, Godišnjak 9*, ur. Mladen Žuvela (Zagreb: Organizator, 2002.), 482.

24 Ustav Republike Hrvatske, Narodne novine, br. 85/10., 5/14. (u daljnjem tekstu: Ustav RH).

25 Vidi i: Mihajlo Dika, *Građansko parnično pravo, Sudske odluke i sudska nagodba, IX. knjiga* (Zagreb: Narodne novine, 2013.), 322-324.

presuda mora biti obrazložena i mora se izreći javno.[26]

Već je navedeno kako ZPP-om nisu propisane nikakve posljedice ukoliko sud, protivno njegovim odredbama, javno ne objavi, odnosno javno ne izrekne (pročita) presudu. U tom smislu ni hrvatska pravna doktrina u prevladavajućem dijelu ne problematizira takvo zakonodavno rješenje i na njemu ustrojenu, uglavnom konzervativnu sudsku praksu. Ipak, neki su autori izišli izvan tih okvira i za hrvatske prilike prilično radikalno problematizirali pitanje nepostojanja pravnih posljedica za pravnu valjanost presude koja, suprotno odredbama građanskog postupovnog zakona, ne bi bila javno objavljena, odnosno javno izrečena.

Tako Giunio otvara zanimljiv problem nepostojeće presude u vezi s propustom suda da presudu javno izrekne (objavi). Ustavni sud Republike Hrvatske 22. prosinca 2010. pod poslovnim brojem U-III-1090/2010 donio je odluku kojom je usvojio ustavnu tužbu te ukinuo dvije presude Vrhovnog suda Republike Hrvatske, i to presudu br. III Kž-12/09-10 od 24. studenoga 2009. te presudu br. I Kž-738/07-09 od 4. svibnja 2009., pa je predmet vratio Vrhovnom sudu Republike Hrvatske na ponovni postupak. U predmetnoj odluci Ustavni sud navodi kako presuda proizvodi pravne učinke tek kada je izrečena i javno objavljena, što u predmetnom slučaju nije bila. Stoga je Ustavni sud utvrdio kako je osporenom presudom Vrhovnog suda podnositelju ustavne tužbe povrijeđeno pravo na pravično suđenje zajamčeno čl. 29. st. 1. Ustava RH. Iako je odluka Ustavnog suda donesena u vezi s presudom Vrhovnog suda u kaznenom postupku, Giunio, razmatrajući navedenu odluku Ustavnog suda, analizira posljedice javnog neobjavljivanja presude i u parničnom postupku te s tim u vezi otvara važno pitanje nepostojeće presude. Autor se tako pita (ali ne daje jasan odgovor) je li, s obzirom na stajalište Ustavnog suda da presuda proizvodi pravne učinke tek kada je izrečena i javno objavljena, potrebno (i moguće) ukidati presudu koja nije proizvela niti će proizvesti pravni učinak. Takvu presudu Giunio smatra „nepostojećom presudom", koju međutim hrvatsko pravo ne poznaje.[27, 28, 29]

U ovom se kontekstu može tek kratko istaknuti kako autor ovoga rada smatra da navedena odluka Ustavnog suda od 22. prosinca 2010. i u njoj iskazano pravno shvaćanje o pravnim posljedicama javnog neobjavljivanja presude nema učinak samo na subjekte na koje se odnosi i koji je moraju izvršiti. Naime, kada bi se u drugom postupku pred Ustavnim sudom kao prejudicijalno pojavilo pravno pitanje posljedica neobjavljivanja presude, to bi se pitanje trebalo smatrati riješenim (*res iudicata pro veritate habetur*).[30]

---

26 Ivica Crnić, *Ustav Republike Hrvatske u praksi* (Zagreb: Organizator, 2018.), 845.

27 Miljenko Giunio, „Javna objava presude – element pravičnosti suđenja", *Hrvatska pravna revija*, br. 3 (2011): 1-10.

28 Miljenko Giunio, „Važnost, značenje i modaliteti javne objave presude", *Informator*, br. 5943 (2011): 1-3.

29 Miljenko Giunio, „Važnost, značenje i modaliteti javne objave presude, 2. dio", *Informator*, br. 5947 (2011): 16.

30 O učincima odluka Ustavnog suda vidi i: Davor Krapac, *Postupak pred Ustavnim sudom Republike Hrvatske, ustrojstvo i proceduralni elementi ustavnog nadzora* (Zagreb: Narodne novine, 2014.), 100-107.

3.3. Judikatura

Prevladavajuća domaća sudska praksa, posebno praksa najvišeg suda u državi, smatra kako javno neizricanje presude, kada je to ZPP-om propisano, predstavlja (tek) relativno bitnu povredu odredaba parničnog postupka predviđenu čl. 354. st. 1. ZPP-a.

Tako Vrhovni sud Republike Hrvatske u odluci od 30. rujna 2003., među ostalim, navodi kako prema čl. 336. st. 1. ZPP-a, kada se presuda objavljuje, predsjednik vijeća javno pročita izreku i ukratko priopći razloge presude, s tim da će (prema tadašnjem st. 4. navedenog članka, a sadašnjem st. 3.) svi prisutni saslušati čitanje izreke presude stojeći. U konkretnom slučaju ništa od toga nije učinjeno. Takvim postupanjem počinjena je bitna povreda odredaba parničnog postupka iz čl. 354. st. 1. ZPP-a.[31, 32]

Ipak, bilo je i disonantnih tonova, doduše ne u praksi Vrhovnog suda. Tako je Visoki trgovački sud Republike Hrvatske u jednoj odluci zauzeo pravno shvaćanje kako presuda koja nije javno objavljena – javno izrečena – zapravo je nepostojeća. Takvo stajalište je na tragu njemačke pravne doktrine i judikature, o čemu će biti riječi u daljnjem dijelu rada. Naime, Visoki trgovački sud, odlučujući o žalbi tužiteljice protiv presude Trgovačkog suda u Zadru, br. P-541/04 od 16. ožujka 2006., donio je 9. srpnja 2008. odluku kojom je ukinuo pobijanu presudu i vratio predmet prvostupanjskom sudu na ponovno suđenje, i to zbog bitne povrede odredbe parničnog postupka iz čl. 354. st. 2. t. 11. ZPP-a. U obrazloženju drugostupanjske odluke Visoki trgovački sud navodi kako, suprotno kogentnim odredbama čl. 335. st. 3. i 4. ZPP-a, sudac Trgovačkog suda u Zadru na ročištu od 16. ožujka 2006. nije javno objavio presudu niti je zakazao ročište za objavu presude. Umjesto toga sudac je naveo kako „odluka slijedi u pisanom otpravku“, što prema navedenim odredbama ZPP-a nije moguće. Slijedom navedenog, Visoki trgovački sud zaključuje da se, budući da pisani otpravak presude nije javno objavljen, ne može ispitati postoji li suglasnost ili nesuglasnost presude i pisanog otpravka presude. Stoga je pobijana presuda „nepostojeća“ jer nikada nije javno objavljena. U takvom stanju stvari sud nije ni ovlašten izrađivati pisani otpravak nepostojeće presude.[33] Ipak, pravno shvaćanje prema kojem neobjavljivanje presude u parničnom postupku ima za posljedicu da se pisano izrađena „presuda“, koja je trebala biti prethodno objavljena, smatra nepostojećom te da pisanu „presudu“ (otpravak) kod postojanja takvih okolnosti treba ukinuti i predmet vratiti prvostupanjskom sudu na ponovno suđenje gotovo je posve usamljeno u hrvatskoj judikaturi.

Međutim, proučavajući hrvatsku sudsku praksu, uočena je još jedna „hrabra“ odluka kojom je Županijski sud u Splitu (za sada prvi i posljednji put) ukinuo pobijanu prvostupanjsku presudu iz razloga što ista nije bila objavljena, ali uz drukčije obrazloženje potrebe ukidanja prvostupanjske presude od onog koje je dao Visoki trgovački sud u spomenutoj odluci od 9. srpnja 2008. Pri tome se Županijski

31 Vrhovni sud Republike Hrvatske, Rev-363/00 od 30. rujna 2003., izvorno.

32 Također vidi: Crnić, *Ustav Republike Hrvatske*, 871.

33 Presuda Visokog trgovačkog suda Republike Hrvatske, Pž-4249/06-4 od 9. srpnja 2009.

sud u Splitu nije bavio pitanjem pravne egzistencije presude koja nije objavljena.[34]

U kontekstu javnog neobjavljivanja presude i pravnih posljedica takvog postupanja suda treba navesti i slučaj kada je sud na ročištu za glavnu raspravu donio rješenje u kojem je odredio kako će se donijeti međupresuda, da bi potom, bez zakazivanja novog ročišta za glavnu raspravu, bez novog pozivanja stranaka te bez bilo kakve prethodne obavijesti strankama, jednostavno izradio „konačnu" meritornu presudu, koju prethodno nije objavio, te je potom tek dostavio parničnim strankama. Odlučujući o žalbi protiv neobjavljene prvostupanjske presude, drugostupanjski je sud istu ukinuo ne ulazeći u problematiku postojanja/nepostojanja presude zbog njezina neobjavljivanja, već je, držeći se žalbenih navoda, istu ukinuo i vratio predmet prvostupanjskom sudu na ponovno suđenje, i to zbog onemogućavanja stranci da raspravlja pred sudom.[35]

Usput je vrijedno primijetiti kako su uočeni i slučajevi u kojima je prvostupanjski sud, suprotno zakonu, ne samo da nije usmeno objavio presudu već je na ročištu na kojem je glavna rasprava zaključena izričito konstatirao kako se ročište za objavu i uručenje presude neće održati, već da će se strankama presuda dostaviti putem „e-komunikacije".[36]

3.4. Javno izricanje presude i pisani postupak

Novelom ZPP-a iz 2022.[37] za postupke u sporovima male vrijednosti uveden je pisani postupak kao pravilo, a sud će ročište održati samo ako smatra da je to potrebno radi provođenja dokaznog postupka ili ako barem jedna od stranaka podnese takav obrazloženi prijedlog. Odredbom čl. 461.a st. 5. ZPP-a izričito je propisano da se na presude donesene u pisanom postupku ne primjenjuju odredbe o ročištu za objavu

34 Županijski sud u Splitu na temelju rješenja br. Gž x-727/14 od 22. veljače 2017. ukinuo je presudu Općinskog suda u Splitu, br. IP-727/07 od 24. prosinca 2013., te vratio predmet prvostupanjskom sudu na ponovno suđenje. U obrazloženju ove drugostupanjske odluke, među ostalim, istaknuto je i sljedeće: „Slijedom navedenog, a uzimajući u obzir: 1.) imperativnu odredbu iz čl. 335. st. 4. ZPP-a, da se presuda mora javno objaviti, 2.) ustavnopravno i konvencijski utvrđeno postupovnopravno načelo o nužnosti javne objave presude, čime se štiti načelo javnosti u parničnom postupku, 3.) propis iz čl. 354. st. 2. t. 10. ZPP-a, kako protuzakonito isključenje javnosti s glavne rasprave predstavlja apsolutno bitnu povredu parničnog postupka, te primjenjujući jezičnu, teleološku i sustavnu metodu tumačenja prilikom utvrđenja stvarnog smisla norme iz čl. 354. st. 2. t. 10. ZPP-a, ovaj je drugostupanjski sud mišljenja kako je prvostupanjski sud neobjavljivanjem presude (time i protuustavnim, protukonvencijskim te protuzakonitim isključenjem javnosti iz ovog stadija prvostupanjskog postupka) počinio apsolutno bitnu povredu parničnog postupka iz čl. 354. st. 2. t. 10. ZPP-a, jer je protuzakonito prekršio načelo javnosti u vezi s javnim objavljivanjem presude, a koje načelo štiti ne samo Zakon već i Konvencija te Ustav RH. Na temelju iznijetog trebalo je pobijanu presudu ukinuti i predmet vratiti prvostupanjskom sudu na ponovno suđenje, a ovo u suglasju s čl. 369. st. 1. ZPP-a." Tekst odluke Županijskog suda u Splitu, Gž x-727/14 od 22. veljače 2017., izvorno.

35 Vidi i: rješenje Županijskog suda u Splitu, Gž R-560/2018 od 4. studenoga 2020., dostupno u eSpisu.

36 Vidi i: predmet Općinskog suda u Rijeci, Pr-1061/2020 od 22. veljače 2022., 64 i 65, izvorno.

37 Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku, Narodne novine, br. 80/22.

presude iz čl. 365. st. 6.-12. ZPP-a. Dakle, domaće zakonodavno rješenje jest da se u postupcima koji se vode u sporovima male vrijednosti presude ne izriču javno. Slično tome, i odredbom čl. 507.s ZPP-a izrijekom je određeno kako se u europskom postupku za sporove male vrijednosti presuda ne objavljuje, a objava se nadomješta dostavom. Slijedom navedenog, u ovome se radu posebno ne bavi problemom javnog izricanja/neizricanja presude u ovoj vrsti postupaka jer za njih ne vrijede propisi o javnom izricanju presude (osim ako se ne vodi usmeni postupak), pa u skladu s time ne može ni doći do povrede odredbi o javnom izricanju presude. Ipak, iako su zakonodavna rješenja iz odredbi čl. 461.a i čl. 507.s ZPP-a iznimka u pogledu obveze javnog izricanja presude koja vrijedi za redovne postupke, postavlja se pitanje krše li se na taj način odredba čl. 120. st. 1. Ustava RH te odredba čl. 6. st. 1. Konvencije, koje propisuju obvezu javnog izricanja presuda.

Stajalište autora ovoga rada jest kako navedena zakonodavna rješenja nisu protivna navedenim odredbama. Takvo stajalište potvrđuje i ESLJP u predmetu *Jussila protiv Finske*, u kojem iskazuje shvaćanje kako obveza održavanja usmene rasprave u sudskim postupcima (a time, logično, i pravo na javno izricanje presude) nije apsolutna. ESLJP priznaje nacionalnim vlastima da prilikom propisivanja pravila za pojedinu vrstu postupaka mogu uzeti u obzir i zahtjeve učinkovitosti i ekonomičnosti. U bitnome, stajalište je ESLJP-a kako neodržavanje usmene rasprave u određenim vrstama postupka (primjerice radi učinkovitosti i ekonomičnosti) ne predstavlja povredu prava na pošteno suđenje (čl. 6. st. 1. Konvencije).[38] Zaista, u sporovima male vrijednosti čini se kako je legitiman i dopušten cilj zakonodavca ograničiti pravo na usmenu raspravu (pri čemu stranka i dalje može obrazloženo tražiti usmenu raspravu). Pored toga, valja istaknuti da se strankama presuda dostavlja pisanim putem i daje na znanje putem eSpisa, pa je i u ovoj vrsti postupaka, u bitnome, očuvana transparentnost suđenja i dostupnost presude. Sasvim je drugo pitanje je li domaći zakonodavac uspio u nakani da parnični postupak u sporovima male vrijednosti zaista učini jednostavnijim i bržim. Crnić, primjerice, u to izražava sumnju.[39]

4. JAVNO IZRICANJE (OBJAVA) PRESUDE I POSLJEDICE NEIZRICANJA U NJEMAČKOM ZAKONODAVSTVU, DOKTRINI I JUDIKATURI

4.1. Zakonodavstvo

Odredbom § 310. st. 1. Zivilprozessordnunga[40] propisano je kako se presuda objavljuje na dan zaključenja usmene rasprave, odnosno na dan koji će se zakazati odmah po zaključenju usmene rasprave. Međutim, to ne smije biti kasnije od tri tjedna nakon zaključenja rasprave, i to u slučaju ako za odgodu objave presude postoje važni

38 Vidi i: ESLJP, Jussila protiv Finske, zahtjev br. 73053/01, presuda od 23. studenoga 2006.

39 Vidi i: Ivica Crnić, *Parnični postupak u praksi* (Zagreb: Organizator, 2024.), 1448.

40 *Zivilprozessordnung* od 5. prosinca 2005., BGBl. I S. 3202 s posljednjim izmjenama od 22. prosinca 2025. I S. 349 (u daljnjem tekstu: ZPO).

razlozi, poput velikog opsega ili složenosti predmeta. Ako presuda nije objavljena na dan zaključenja usmene rasprave, tada se mora u cijelosti izraditi do trenutka kasnije objave.[41] Valja napomenuti kako presudu mora objaviti sudac koji je bio nazočan na ročištu na kojem je usmena rasprava zaključena,[42] kako bi se očuvalo načelo neposrednosti. Predsjednik vijeća odnosno sudac pojedinac može dopustiti strankama da javno izricanje presude prate putem videoprijenosa ili audioprijenosa.[43] Također valja istaknuti kako je način objave presude uređen § 311. ZPO-a, pa je tako, među ostalim, propisano kako se presuda donosi u ime naroda (njem. *Das Urteil ergeht im Namen des Volkes*), objavljuje javnim čitanjem izreke presude (njem. *Urteilsformel*), dok će se obrazloženje presude objaviti ako se to ocijeni svrsishodnim, i to čitanjem obrazloženja ili priopćavanjem bitnih razloga presude.[44, 45] Sudska radnja objave presude u određenim se, zakonom propisanim slučajevima, kada nije održana usmena rasprava, zamjenjuje dostavom presude (primjerice u slučaju presude na temelju priznanja i presude zbog izostanka).[46]

4.2. Doktrina

U vezi s važnošću objave presude, odnosno posljedicama propusta suda da presudu javno izrekne kada je to zakonom propisano, njemačka se doktrina bavila gotovo cijelo stoljeće. Tako, prema brojnim njemačkim teoretičarima i ustaljenoj sudskoj praksi, presuda koja suprotno zakonu nije javno objavljena odnosno javno izrečena uopće ne postoji. Ona je za njih tzv. nepostojeća presuda (njem. *Nichturteil*).[47]

Na važnost objave presude, odnosno posljedice njezina nezakonitog neobjavljivanja, upozorio je Wurzer još prije stotinjak godina. Prema njemu, propust objave presude, kada je objava zakonom propisana, ima za posljedicu njezinu

41 § 310. st. 2. ZPO-a.

42 § 309. ZPO-a.

43 § 310. st. 1. ZPO-a.

44 O načinu objave presude vidi i: Adolf Baumbach et al., *Zivilprozessordnung mit FamFG und anderen Nebengesetzen* (München: C.H. Beck, 2017.), 1414-1416.

45 Odredbom čl. 86. st. 2. Ustava Prusije (njem. *Verfassungsurkunde fur den Preussischen Staat*) iz 1850. bilo je propisano kako se presude izriču i ovršuju u ime Kralja (njem. *Die Urtheile werden im Namen des Konigs ausgefertigt und vollstreckt*). Potom je u čl. 8. st. 2. Ustava Prusije iz 1920. bilo određeno kako se presude objavljuju i ovršuju u ime naroda (njem. *Die Urteile werden im Namen des Volkes verkundet und vollstreckt*). Vidi i: Petar Radošević, Porijeklo i značenje zaziva „U ime naroda", u: *Aktualnosti hrvatskog zakonodavstva i pravne prakse, Godišnjak 18*, ur. Ivo Grbin (Zagreb: Organizator, 2011.), 756 i 757.

46 § 310. st. 3. ZPO-a.

47 O fenomenu nepostojeće presude govori se kada neki akt, koji je formalno pravno sudski i koji bi trebao biti presuda, zbog svojih nedostataka, odnosno značajnih povreda odredaba parničnog postupka, u vezi s njegovim nastankom i sadržajem, ne može uopće steći svojstvo sudske odluke, tj. presude. U takvim se slučajevima radi o tzv. nepostojećoj presudi kako se opisani akt naziva u dijelu pravne doktrine i judikature. Kada će pak pojedina povreda odredaba parničnog postupka biti okarakterizirana tako teškom, odnosno od tako velikog značaja da samo njezino postojanje dovodi do inegzistencije presude, stvar je pravno-političkog vrednovanja pojedine povrede.

inegzistentnost. To stajalište jednostavno i slikovito obrazlaže tvrdnjom da je objava rođenje presude (njem. *Verkündung ist die Geburt des Urteils*).[48]

I Ratzke se u svojem razmatranju fenomena nepostojeće presude dotaknuo pitanja forme donošenja presude i posljedica kršenja propisa o obliku donošenja presude na njezinu opstojnost. I on je zastupao shvaćanje, kao i njemački teoretičari prije i poslije njega, kako izostanak objave presude, kada je objava propisana, ima za posljedicu inegzistentnost presude. Ističe da takvu „presudu" treba smatrati nedonesenom, a da pisani otpravak takve „presude", dostavljen strankama, nije presuda, već samo nacrt presude. Ratzke upozorava kako presudu mora objaviti sudac jer samo ovlaštena osoba može suditi, a time i objaviti presudu. Također navodi kako sudac koji objavljuje presudu ne mora nužno biti onaj koji je sudjelovao u postupku koji je prethodio donošenju presude, već je dostatno da je imenovan sucem onog suda u kojem se donosi presuda. U takvim bi okolnostima također bila riječ o egzistentnoj presudi. Ratzke, međutim, upozorava kako sudski zapisničar nije ovlašten objaviti presudu zbog nedostatka sudačkog svojstva.[49]

U njemačkoj doktrini nakon Drugoga svjetskog rata teoretičari su ustrajali u shvaćanju kako je presuda koja suprotno zakonu nije javno izrečena inegzistentna. Tako Jauernig navodi kako se na temelju ZPO-a, nakon provedene usmene rasprave, presuda mora objaviti. Stoga ne iznenađuje da su odluke najviših sudova (u Njemačkoj), predvođeni Vrhovnim sudom, zauzimali stajalište kako je presuda koja nije objavljena nakon usmene rasprave, čak i ako je dostavljena strankama u pisanoj formi, zapravo nepostojeća presuda.[50]

Rosenberg se također dotiče propusta neobjavljivanja presude, koji prema njegovu stajalištu ima za posljedicu nemogućnost da takva presuda (donesena nakon usmeno provedene rasprave) postane egzistentna. Nadalje, ističe kako u slučaju kada je presuda donesena bez usmene rasprave odluka ne bi postala egzistentna sve dok ne bi bila objavljena ili, u određenim iznimnim situacijama, dostavljena objema strankama. Također valja istaknuti da prema Rosenbergu nepostojanje zapisnika o objavljivanju presude ne bi istu činilo inegzistentnom, ali bi ista bila inegzistentna kada u vrijeme objave presude ne bi bila pisano sastavljena izreka odluke. Nadalje, Rosenberg navodi da je nebitne postupovne pogreške, primjerice kada je presudu donio sudac pojedinac umjesto vijeća, ako nije objavljena u terminu određenom za objavu, ako nije u vrijeme objave u potpunosti sastavljena, ako nije potpisana ili je pogrešno potpisana, ne bi činile inegzistentnom. Dostava takve presude bila bi djelotvorna te bi se od dostave računali rokovi za podnošenje pravnih lijekova. Dakle, zbog navedenih nedostataka objavljena presuda ne bi bila nepostojeća, već tek pobojna odluka, koja bi se zbog propusta i pogrešaka prilikom donošenja i objave mogla, putem pravnih lijekova, eventualno sankcionirati. Konačno, Rosenberg

48 Vidi i: Gustav Wurzer, *Nichturteil und Nichtiges Urteil* (Breslau: Verlag von M.&H. Marcus, 1927.), 14-159.

49 O obliku donošenje presude i posljedicama propusta objave presude vidi i: Bruno Ratzke, *Nichturteil und Unwirksames Urteil im Zivilprozessrecht, Inaugural - Dissertation* (Danzig, Marburg: Druck von R. Gorschalky, 1930.), 31-35.

50 Othmar Jauernig, *Das Fehlerhafte Zivilurteil* (Frankfurt am Main: Vittorio Klostermann,1958.), 57.

zaključuje da je nepostojeća presuda zapravo „ništa“ te da ne proizvodi pravne učinke. Takva „presuda“ ne veže sud niti se njome okončava postupak.[51]

Bernhardt presudu koju sud nije objavio, odnosno presudu koju je sud donio u pisanom postupku, a potom nije dostavio parničnim strankama, definira kao prividnu presudu (njem. *Scheinurteil*). U takvim slučajevima presuda ne egzistira, a sporna isprava (kod navedenih okolnosti) predstavlja tek nacrt presude. Posebno napominje da puke pogreške učinjene prilikom objave presude (primjerice, ako je presuda objavljena u drugo vrijeme od zakazanog) ne čine presudu prividnom.[52, 53]

Potrebno je spomenuti kako i Prutting, na tragu prevladavajuće njemačke doktrine i judikature, smatra da „presuda“ koja suprotno zakonu nije objavljena, već samo otpremljena strankama, predstavlja nepostojeću presudu, dok pisani otpravak predstavlja tek nacrt presude.[54]

4.3. Judikatura

Velika važnost pravilne primjene postupovnih propisa u domeni objave presude i pravnih posljedica kršenja istih, o čemu su, kako je već prikazano, pisali brojni njemački teoretičari, razvidna je iz brojnih odluka različitih njemačkih sudova. Stoga se u nastavku rada iznose neke od njih.

Valja istaknuti tako odluku Zemaljskog radnog suda u Hammu (njem. *Landesarbeitsgericht Hamm*) od 8. lipnja 2018. Postupajući po žalbi stranke protiv prvostupanjske presude Radnog suda u Münsteru (njem. *Arbeitsgericht Münster*), br. 3 Ca 823/17, drugostupanjski je sud u Hammu ukinuo prvostupanjsku presudu i vratio predmet Radnom sudu u Münsteru na ponovno suđenje. Pri tome je drugostupanjski sud zauzeo stajalište da, kada se ne može dokazati da je prvostupanjski sud objavio presudu, tada je unatoč dostavi presude strankama, riječ o nepostojećoj presudi koja ne proizvodi nikakve pravne učinke.[55] Zanimljivo je spomenuti kako je odluka drugostupanjskog suda u Hammu izazvala pozornost javnosti, pa je u tom kontekstu vrijedno istaknuti i stajalište pravnika Meya o opravdanosti navedene odluke. On kazuje kako se treba suprotstaviti razmišljanjima o nepotrebnosti ukidanja prvostupanjske presude zbog uočene manjkavosti u vezi s njezinom objavom. Napominje kako se postupovni propisi koji osiguravaju zakonit i ustavni

51 Leo Rosenberg, Karl Heinz Schwab i Peter Gottwald, *Zivilprozessrecht* (München: C.H. Beck, 2010.), 325.

52 Wolfgang Bernhardt, *Das Zivilprozessrecht* (Berlin: Walter de Gruyter & CO, 1968.), 314.

53 Prividna presuda zapravo predstavlja jedan od oblika nepostojeće presude, čija „presuda“ stvara privid da se radi o egzistentnoj sudskoj odluci. Pojedini autori primjećuju kako postoje brojni komentari njemačkog građanskog postupovnog zakona (ZPO-a), koji ne čine razliku između nepostojeće presude i prividne presude smatrajući te pojmove zapravo sinonimima. Vidi i: Wolfgang Kramer, *Die Berufung in Zivilsachen* (München: C.H. Beck, 2015.), 16-17.

54 Hanns Prutting i Markus Gehrlein, *Zivilprozessordnung, Kommentar, 14. Auflage*, Luchterhand Verlag, pristup 23. prosinca 2025., https://www.haufe.de/recht/deutsches-anwalt-office-premium/pruettinggehrlein-zpo-kommentar-zpo-vorbemerkung-vor-i-schein-bzw-nichturteil_idesk_PI17574_HI15259691.html.

55 Zemaljski radni sud u Hammu (njem. *Landesarbeitsgericht Hamm*), odluka br. 16. Sa 1627/17 od 8. lipnja 2018.

postupak moraju u cijelosti poštovati, a svako odstupanje od istih mora se spriječiti od samog početka. U konkretnom slučaju pozdravlja odluku drugostupanjskog suda koji je sankcionirao „malu" pogrešku prvostupanjskog suda jer je ista mogla imati ozbiljne posljedice. Na kraju je istaknuo da ne bi trebalo biti zluradosti oko pogreške predsjednika vijeća prvostupanjskog suda u vezi s objavom presude, ali ističe i zadovoljstvo činjenicom da njemački pravni sustav funkcionira dovoljno dobro da se i najmanje pogreške u suđenju uočavaju i ispravljaju.[56]

O nepostojećoj, odnosno prividnoj presudi kao posljedici kršenja postupovnih odredbi o objavi presude izjasnio se i Viši zemaljski sud u Münchenu (njem. *Oberlandesgericht München*) u odluci od 21. siječnja 2011., kojom je odlučivao o žalbi tužitelja protiv presude Zemaljskog suda u Münchenu I (njem. *Landgericht München I*) od 16. lipnja 2010. (br. 17 O 15434/09). Predmetni parnični postupak vodio se po tužbi tužitelja radi naknade štete u vezi s posljedicama prometne nesreće. U bitnome, Viši zemaljski sud u Münchenu, nakon razmatranja žalbe i spisa koji mu je dostavljen, zaključio je kako Zemaljski sud u Münchenu I nije objavio presudu jer protokol o objavi nije bio sastavljen. U konkretnom slučaju presuda je dostavljena strankama pod pogrešnom pretpostavkom da je prethodno objavljena. Stoga je sud zaključio da je riječ tek o nacrtu presude, odnosno o tzv. prividnoj presudi (njem. *Scheinurteil*).[57]

Slično pravno shvaćanje o postojanju prividne presude iskazao je Viši zemaljski sud u Münchenu (njem. *Oberlandesgericht München*) u odluci od 27. lipnja 2018. U konkretnom slučaju bila je riječ o sporu između parničnih stranaka radi naplate odvjetničkih troškova. Postupak je pokrenut podnošenjem tužbe jednog odvjetničkog društva. Nakon donošenja presude Zemaljskog suda u Landshutu (njem. *Landgericht Landshut*) od 13. siječnja 2017., kao prvostupanjskog suda, drugostupanjski je Viši zemaljski sud u Münchenu, odlučujući o žalbi tužitelja protiv presude prvostupanjskog suda, ukinuo pobijanu presudu i vratio predmet prvostupanjskom sudu na ponovno suđenje. Drugostupanjski je sud pritom zaključio kako se ne može utvrditi je li prvostupanjski sud objavio presudu, i to zato što zapisnik o objavi presude nije bio potpisan odgovarajućim elektroničkim potpisom suca. Slijedom navedenog, Viši zemaljski sud u Münchenu izrazio je pravno shvaćanje kako prvostupanjska presuda ne egzistira, da je riječ o prividnoj presudi te da se isprava dostavljena strankama treba smatrati tek nacrtom presude.[58]

O prividnoj presudi kao posljedici propusta suda da objavi presudu, pored brojnih drugih sudova, izjasnio se i Ustavni sud Slobodne Države Saske (njem. *Verfassungsgerichtshof des Freistaates Sachsen*). Odlučujući o ustavnoj tužbi, spomenuti je sud 20. studenoga 2003. donio rješenje kojim je utvrdio kako presuda Osnovnog suda u Stollbergu (njem. *Amtsgericht Stollberg*), br. 1 C 457/02, nije

56 Michael May, *Fehler bei der Verkündung: Urteil ist wirkungslos*, pristup 23. prosinca 2025., https://www.dgbrechtsschutz.de/recht/verfahrensrecht/verfahrensrecht/3b04042f4723a23ž04bdae6fbedc7cb90-5/.

57 Viši zemaljski sud u Münchenu (njem. *Oberlandesgericht* München), 10 U 3446/10 od 21. siječnja 2011.

58 Viši zemaljski sud u Münchenu (njem. *Oberlandesgericht* München), 15 U 1640/17 Rae od 27. lipnja 2018.

donesena. U obrazloženju odluke Ustavni sud Saske naveo je kako se zapisnik o objavi presude ne nalazi u spisu te je izrazio shvaćanje kako nedostatak zapisnika o objavi presude čini presudom nepostojećom, bez obzira na činjenicu da je strankama dostavljena „presuda" od 25. ožujka 2003., br. 1 C 457/02. Dostavljena „presuda", u okolnostima nepostojanja zapisnika o objavi prvostupanjske presude, predstavlja tek nacrt presude. Stoga je Ustavni sud Saske odlučio da pobijana „prvostupanjska presuda" uopće nije donesena.[59]

Naravno, i Savezni je sud u više svojih odluka zauzimao pravno shvaćanje kako neobjavljena presuda, pa čak i kada je pisano izrađena te dostavljena strankama, nije egzistentna, kako je riječ o prividnoj presudi, a strankama dostavljeni primjerci „presude" predstavljaju tek njezin nacrt.[60]

Međutim, kao što proizlazi iz prikazane sudske prakse, ne dovodi svaki propust suda prilikom objave presude neizostavno do njezine inegzistencije. Ovu je problematiku Savezni sud naročito detaljno razmotrio u odluci od 14. lipnja 1954. Naime, Prvo građansko vijeće (senat) Saveznog suda obratilo se Velikom vijeću (senatu) za građanske stvari Saveznog suda (njem. *Grosse Senat fur Zivilsachen des Bundesgerichtshof*, u daljnjem tekstu: Veliko vijeće) radi davanja pravnog shvaćanja o postojanju/nepostojanju presude u situaciji kada stranke nisu bile obaviještene o terminu za objavu presude, a zbog postojanja različite sudske prakse o tom pitanju. Konkretno, Prvo građansko vijeće izložilo je Velikom vijeću sljedeću pravnu situaciju. Na posljednjem ročištu za usmenu raspravu drugostupanjski je sud odredio objavu odluke za 26. svibnja 1952. Međutim, toga dana sud nije objavio presudu niti o tome postoji zapisnik s navedenim datumom objave. S druge strane, u spisu postoji sudski zapisnik o objavi presude dana 9. srpnja 1952. U tim se okolnostima postavilo važno pravno pitanje: je li presuda drugostupanjskog suda koja nije objavljena na dan za koji je strankama najavljeno da će biti objavljena, nego je objavljena u drugom terminu, koji strankama nije priopćen, prividna presuda, odnosno predstavlja li tek nacrt presude.

Veliko vijeće u obrazloženju svoje odluke navodi kako polazište za odgovor na postavljeno pitanje treba potražiti u stajalištu zauzetom u sudskoj praksi i pravnoj teoriji prema kojem svaka presuda, da bi postojala, mora biti objavljena. Dakle, Veliko vijeće naglašava kako je bez objave „presuda" samo nacrt presude koji ne proizvodi nikakve pravne učinke. Presuda bez objave (kada je objava propisana) ostaje samo unutarnja stvar suda koja se može promijeniti sve do trenutka njezine objave. Tek objavom presude započinje njezino neovisno pravno postojanje. Nadalje, Veliko vijeće ističe kako postoje brojne odredbe ZPO-a i GVG-a koje uređuju način objave presude, ali da svako postupanje koje ne bi bilo u suglasju s tim odredbama ne može imati za posljedicu inegzistenciju presude. Prema shvaćanju Velikog vijeća, za pravnu ocjenu je li presuda objavljena u smislu da je od tada postala egzistentna, kao i da je od tada sud vezan za njezin sadržaj, procjena je li eventualno kršenje

59 Ustavni sud Slobodne Države Saske (njem. *Verfassungsgerichtshof des Freistaates Sachsen*), Vf. 26-IV-03 od 20. studenoga 2003.

60 Vidi primjerice odluke: Savezni sud (njem. *Bundesgerichtshof*), VI ZB 25/83 od 16. listopada 1984. i Savezni sud (njem. *Bundesgerichtshof*), XII ZB 592/11 od 13. lipnja 2012.

određenih propisa toliko bitno za smisao i cilj objave presude da bi njezino kršenje moralo imalo za posljedicu postojanje prividne presude. U tom smislu Veliko vijeće ističe kako pravilno obavještavanje stranaka o terminu u kojem će se presuda objaviti nije tako bitan formalni uvjet da bi njegovo kršenje dovelo do zaključka da objavljena presuda uopće ne postoji, odnosno da je riječ o prividnoj presudi.

U prilog takvu shvaćanju Veliko vijeće navodi kako je nedvojbeno da presuda donesena u odnosu na stranku koja je tijekom postupka bila nezakonito zastupana nije zbog te okolnosti nepostojeća presuda, već presuda koja se može pobijati i ukinuti. Taj je nedostatak i pogreška suda za stranku znatno ozbiljniji problem od propusta suda da je pravilno obavijesti o danu objave presude. Osim toga, u prilog stajalištu kako se samo zato što je presuda objavljena u drugom terminu od onoga koji je najavljen strankama ne radi o prividnoj presudi, Veliko vijeće ističe i pitanje pravne sigurnosti. Naime, Veliko vijeće kazuje kako pogreška suda koja se sastoji u tome da je objavio presudu u drugom terminu od onoga koji je priopćen strankama, često nije odmah uočljiv. Štoviše, budući da je takve prirode koja se u pravilu ne može utvrditi u samoj presudi koja je dostavljena strankama. Takva se pogreška teoretski može otkriti tek godinama kasnije, prilikom uvida u sudski spis, makar je presuda u međuvremenu bila tretirana kao postojeća i proizvodila pravne učinke. Potencijalno utvrđenje da presuda zbog takve pogreške zapravo nije ni nastala moglo bi dovesti do nesagledivih posljedica za stranke, pogotovo ako je riječ o presudama donesenima u obiteljskim predmetima ili u postupcima vezanim za trgovačka društva.

Slijedom navedenog, u bitnome, Veliko je vijeće odlučilo, odnosno iskazalo pravno shvaćanje, kako presuda drugostupanjskog suda koja nije objavljena na dan objave koji je priopćen strankama, već je objavljena drugog dana, ne čini takvu presudu prividnom. Takva presuda stoga postoji u pravnom smislu i može biti predmetnom meritornog razmatranja revizijskog suda.[61]

4.4. Javno izricanje presude i pisani postupak

Slično domaćem zakonodavnom rješenju i njemački je zakonodavac u pogledu sporova malih vrijednosti (ako vrijednost predmeta spora ne prelazi iznos od 1.000 eura) odredio da se u ovoj vrsti sporova u pravilu vodi pisani postupak, ali je ostavljena mogućnost da i stranka zahtijeva usmenu raspravu.[62] Dakle, u slučaju provođenja pisanog postupka u sporovima male vrijednosti i prema njemačkom građanskom postupovnom rješenju izostaje javno izricanje presude. Očigledno se njemački zakonodavac, baš poput hrvatskog, u toj vrsti sporova (koji su manjeg socijalnog, ekonomskog i pravnog značaja) opredijelio za pojednostavljeni postupak bez javnog izricanja presude. Da takva iznimka u odnosu na pravila koja vrijede u redovnom postupku nije protivna odredbi čl. 103. st. 1. *Grundgesetza für die*

61 Savezni sud (njem. *Bundesgerichtshof*), Az.:GSZ 3/54 od 14. lipnja 1954.
62 § 495.a ZPO-a.

Bundesrepublik Deutschland,[63,64] proizlazi iz više odluka njemačkog Ustavnog suda (njem. *Bundesverfassungsgericht*),[65] primjerice iz odluke br. 2 BvR 290/08 od 18. studenoga 2008. i odluke br. 1 BvR 367/15 od 25. lipnja 2015.

5. JAVNO IZRICANJE (OBJAVA) PRESUDE I POSLJEDICE NEIZRICANJA U PRAVU BOSNE I HERCEGOVINE

Zakoni o parničnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine[66], Republike Srpske[67], Brčko distrikta BiH[68] te Zakon o parničnom postupku pred sudom BiH[69] ne sadržavaju odredbe koje bi obvezivale sudove da javno izriču presude nakon zaključenja usmene glavne rasprave.

Odredbom čl. 184. st. 1. ZPP-a FBiH te ZPP-a RS propisano je kako će sud donijeti presudu i izraditi pismeni otpravak najkasnije u roku od trideset dana od dana zaključenja glavne rasprave. Na isti način tu pravnu materiju uređuju i **čl**. 309. st. 1. ZPP-a BD te čl. 151. st. 1. ZPP-a pred sudom BiH. Građanski parnični postupovni zakoni oba entiteta te ZPP pred sudom BiH propisuju kako će sud nakon zaključenja glavne rasprave obavijestiti nazočne stranke o datumu donošenja presude. Također je određeno da će, ako jedna stranka nije bila nazočna glavnoj raspravi, sud tu stranku pismeno obavijestiti o datumu donošenja presude. Navedeni postupovni zakoni nadalje propisuju da su stranke, odnosno njihovi zakonski zastupnici ili punomoćnici, dužni sami preuzeti presudu u zgradi suda te da im sud neće dostavljati presudu u skladu s odredbama tih zakona o dostavi.[70] Slijedom navedenog proizlazi kako postoji pravilo prema kojem se presude ne dostavljaju, već uručuju strankama odnosno njihovim punomoćnicima u točno određeno vrijeme.

Valja navesti kako je prema odredbama ZPP-a FBiH iz 1998., pored donošenja presude, izrijekom bila predviđena i objava presude,[71] što, kako je već navedeno,

63 Temeljni zakon Savezne Republike Njemačke (njem. *Grundgesetz fur die Bundesrepublik Deutschland)* od 23. svibnja 1949, BGBl. Teil III, Gliederungsnummer 100-1, s posljednjim izmjenama od 22. ožujka 2025., BGBl. 2025 I br. 94. (u daljnjem tekstu: Temeljni zakon).

64 Odredbom čl. 103. st. 1. Temeljnog zakona propisano je kako svatko ima pravo da bude saslušan pred sudom po zakonom propisanom postupku.

65 Primjerice *Bundesverfassungsgericht,* br. 2 BvR 290/08 od 18. studenoga 2008. i *Bundesverfassungsgericht,* br. 1 BvR 367/15 od 25. lipnja 2015.

66 Zakon o parničnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine, Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine, br. 53/03., 73/05., 19/06., 98/15. (u daljnjem tekstu: ZPP FBiH).

67 Zakon o parničnom postupka Republike Srpske, Službeni glasnik Republike Srpske, br. 59/03., 85/03., 74/05., 63/07., 105/08., 85/03., 63/07., 105/08., 45/09., 49/09., 61/13., 109/21., 27/24. (u daljnjem tekstu: ZPP RS).

68 Zakon o parničnom postupku Brčko distrikta BiH, Službeni glasnik Brčko distrikta BiH, br. 28/18., 6/21. (u daljnjem tekstu: ZPP BD).

69 Zakon o parničnom postupku pred sudom Bosne i Hercegovine, Službeni glasnik BiH, br. 36/04., 84/07., 58/13., 94/16., 34/21. (u daljnjem tekstu: ZPP pred sudom BiH).

70 Odredba čl. 185. ZPP-a FBiH, odredba čl. 185. ZPP-a RS i odredba čl. 152. ZPP-a pred sudom BiH.

71 Tako je čl. 317. st. 3. ZPP-a FBiH, Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine, br. 42/98., 3/99. bilo propisano da odmah nakon zaključenja glavne rasprave, sud donosi presudu

prema važećim građanskim postupovnim zakonima na području BiH više nije slučaj. I u tadašnjoj doktrini bosanskohercegovačkog građanskog postupovnog prava postojala su razmišljanja prema kojima je presuda koja suprotno propisima nije javno izrečena jest nepostojeća.

Tako Čalija ističe kako presuda koja (suprotno propisima) nije objavljena, odnosno koja nije otpremljena, nije ni donesena pa stoga ni ne postoji. Zaključuje da ona, budući da je nepostojeća presuda (*acte inexsistant*) pravno *nullum*, ne može proizvoditi pravne učinke te je, slijedom toga, i njezino pobijanje suvišno.[72]

Kako bilo, valja primijetiti da se sadašnjim nepostojanjem zakonskih odredbi koje bi nalagale bosanskohercegovačkim sudovima da po okončanju glavne rasprave javno i usmeno objave presudu krši konvencijsko pravo na pošteno suđenje iz čl. 6. Konvencije, i to odredbu st. 1. toga članka, kojom je, među ostalim, izrijekom propisano da se presuda mora izreći javno, kao **što** je to propisano i čl. 4. st. 1. Ustava Federacije BiH („sve presude se javno objavljuju“).[73] Takva zakonska rješenje tim više izazivaju čuđenje jer se BiH, kao potpisnica Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju, obvezala uskladiti svoje zakonodavstvo s pravnom stečevinom Europske unije, a budući da je BiH ratificirala Konvenciju, ona se primjenjuje u toj državi. Stoga postoji obveza BiH da svoje parnično zakonodavstvo uskladi s pravnom stečevinom Europske unije, kao i s presudama Europskog suda i ESLJP-a.[74]

6. VLASTITO STAJALIŠTE

Javno izricanje presude, odnosno javna objava presude, podrazumijeva usmeno priopćavanje sadržaja odluke – presude, barem u osnovnom bitnom dijelu. Slijedom navedenog, može se zastupati stajalište da presuda, makar bila pisano sastavljena i potpisana od strane suca, ako suprotno propisima nije objavljena, pa čak i ako je dostavljena strankama, uopće nije presuda, već interni akt suda, tj. puki nacrt presude. U takvom bi slučaju bila riječ o nepostojećoj ili prividnoj presudi, budući da bi se kod stranaka mogao stvoriti dojam, odnosno privid njezine egzistencije jer stranka ne mora znati da presuda nije objavljena. Naravno, ovdje se sasvim legitimno može postaviti pitanje je li opravdano „presudu“ koju je sastavio i potpisao sudac, a koja je u takvoj pisanoj formi dostavljena strankama, smatrati nepostojećom samo zato što suprotno propisima nije objavljena. Nije li to pretjerano pravno čistunstvo o kojem govori Dika, u smislu kako bi ga se trebalo kloniti ako ozbiljno ugrožava pravnu

koju objavljuje predsjednik vijeća. U čl. 318. st. 1. ZPP-a FBiH bilo je pak određeno da kada se presuda objavljuje, predsjednik vijeća će javno pročitati izreku i priopćiti ukratko razloge presude. Vidi i: Mihajlo Dika i Jozo Čizmić, *Komentar Zakona o parničnom postupku* (Sarajevo: OSCE, 2000.), 591-592.

72 Branko Čalija i Sanjin Omanović, *Građansko procesno pravo* (Sarajevo: Univerzitet u Sarajevu - Pravni fakultet, 2000.), 559-560.

73 Ustav Federacije Bosne i Hercegovine, Službene novine FBiH, br. 1/94., 13/97., 16/02., 22/02., 52/02., 63/03., 9/04., 20/04., 72/05., 71/05., 88/08.

74 Predsjednici vlada država članica odobrili su BiH 15. prosinca 2022. godine status države kandidatkinje za punopravno članstvo u Europskoj uniji.

sigurnost, odnosno ako strankama i društvu u cjelini čini više štete nego koristi.[75] Autor ovoga rada smatra da to nije točno. Naime, tek se objavom presuda „rađa", sud od toga trenutka postaje vezan za njezin sadržaj, a tek od trenutka objave započinje neovisno pravno postojanje presude. Pisani otpravci samo su interni akti suda, odnosno nacrti presude, koji se mogu izmijeniti sve dok presuda nije objavljena. U prilog takvom stajalištu autora može se pozvati na prikazanu njemačku pravnu doktrinu i judikaturu, koja već više od stoljeća gotovo na jedinstvenom stajalištu zastupa shvaćanje da je „presuda" koja nije objavljena nepostojeća, odnosno prividna. Osim toga, u ovome radu navedena načela i ciljevi (ponajprije provjera javnosti nad sudstvom radi osiguranja prava na pošteno suđenje) koji se postižu javnim izricanjem presude od iznimne su važnosti pa bi svako previše „labavo" postupanje u slučaju neobjavljivanje presude bilo neprihvatljivo. Naravno, manji propusti prilikom objave presude, primjerice okolnost da stranka nije pravilno obavještena o terminu objave, ne bi činili presudu nepostojećom ako je ona zaista bila objavljena.

Posebno valja istaknuti kako je autorovo stajalište prema kojem bi strankama trebalo omogućiti određeni pravni put radi pobijanja, odnosno sprječavanja nastupanja pravnih posljedica koje nepostojeće presude, pa i one koje suprotno propisima nisu javno izrečene, mogu uzrokovati. Dakle, presude koje nisu objavljene (a koje se smatraju nepostojećim presudama), a čiji su „pisani otpravci" dostavljeni strankama, mogu kod stranaka stvoriti privid da je riječ o egzistentnoj presudi jer stranka ne mora znati da presuda nije objavljena te da je „pisani otpravak" zapravo samo nacrt presude. Uzimajući u obzir te okolnosti, trebalo bi strankama dopustiti podnošenje pravnih lijekova, prvenstveno žalbe, protiv takvih nepostojećih odnosno prividnih presuda jer bi u protivnom moglo doći do nesagledivih štetnih posljedica za pojedinu stranku.

Naime, ako bi se takva žalba odbacila kao nedopuštena, polazeći od pretpostavke da nema presude kao objekta pobijanja pa stoga nema mjesta ni žalbi, stranka bi mogla iskoristiti takvu prividnu presudu za ostvarenje određenih pravnih učinaka koji bi se putem takvog akta mogli polučiti. Osim toga, ne samo radi interesa samih stranaka nego i s aspekta pravne sigurnosti, važno je i potrebno da viši sud razjasni je li pobijani akt egzistentna presuda ili pak nepostojeća odnosno prividna presuda. Po logici stvari, da bi viši sud bio uopće u prilici da pravno ocjenjuje predstavlja li određeni akt presudu ili ne, potrebno je da sporni akt bude dostavljen tom višem sudu na „kontrolu", što se postiže podnošenjem pravnih lijekova, prvenstveno žalbe. Valja pritom podsjetiti kako značajan dio njemačke doktrine te gotovo usuglašena višedesetljetna njemačka sudska praksa zastupaju stajalište da su protiv ovog oblika nepostojećih odnosno prividnih presuda dopušteni svi pravni lijekovi koji bi bili dopušteni i protiv „pravih" presuda istog sadržaja.

75 Mihajlo Dika, *Građansko parnično pravo, Pravni lijekovi, X. knjiga* (Zagreb: Narodne novine, 2010.), 47.

7. ZAKLJUČAK

Ustavom RH, Konvencijom, kao i ZPP-om propisana je obveza sudova da javno izriču presude, što konkretno znači da su sudovi u parničnom postupku nakon zaključenja usmene glavne rasprave u pravilu obvezni javno izreći, odnosno objaviti presudu na način da nazočnim strankama i zainteresiranoj javnost javno priopće, u bitnim dijelovima, sadržaj donesene presude. Javnim izricanjem presude štiti se u suvremenim europskim pravnim sustavima proklamirano načelo prava na pošteno suđenje, odnosno doprinosi se transparentnosti rada sudova, omogućuje kontrola javnosti nad pravosuđem te jača povjerenje stranaka i javnosti u pravosudni sustav.

Unatoč važnosti javnog izricanja presude, koje predstavlja ne samo zakonsku već i ustavnu te konvencijsku kategoriju, kršenje prava na javno izricanje presude u prevladavajućoj domaćoj sudskoj praksi zapravo prolazi bez posljedica. Naime, smatra se kako je riječ tek o relativno bitnoj povredi odredbi parničnog postupka iz čl. 354. st. 1. ZPP-a. To u praksi znači da takva povreda zakonske, konvencijske i ustavne obveze javnog izricanja presude rijetko može dovesti do ukidanja ili preinake presude koja nije javno izrečena, što se teško može smatrati prihvatljivim rješenjem.

Štoviše, polazeći od prevladavajućih stajališta njemačke pravne doktrine i ustaljene sudske prakse, može se zastupati shvaćanje kako presuda koja suprotno zakonskim propisima nije javno izrečena uopće ne predstavlja egzistentni sudski akt, već tzv. nepostojeću (prividnu) presudu. U ovome radu, posebno kroz prikaz njemačke judikature i iznošenje vlastitog stajališta, predstavljen je način zaštite prava stranaka u odnosu na pravne posljedice koje jedan takav inegzistentni akt, kao što je javno neizrečena presuda, može proizvesti. Autor ovoga rada smatra kako bi prvenstveno radi zaštite prava stranaka te jačanja transparentnosti rada sudova, *de lege fereneda* trebalo u ZPP-u propisati kako presuda koja suprotno zakonskim propisima nije javno izrečena ne predstavlja egzistentni sudski akt. Na isti način trebalo bi prema svim nomotehničkim pravilima i uzusima propisati, a kako bi se izbjegle sve dvojbe i različita tumačenja, da su protiv nepostojećih presuda, u pravilu, dopušteni oni pravni lijekovi koji bi bili dopušteni i protiv egzistentnih presuda istog sadržaja, kao i akt koji je definiran kao nepostojeća presuda. Takvo bi rješenje bilo u skladu s pravnim shvaćanjem njemačkog Saveznog suda od 13. lipnja 2012. koje je zauzeto po pitanju pobijanja prividne presude kao jednog od pojavnih oblika nepostojeće presude.[76]

Iako ni njemački građanski postupovni zakon ne sadržava odredbe o pravnoj prirodi presude koja suprotno zakonu nije javno izrečena niti o zaštiti od pravnih posljedica koje takav akt može proizvesti, stoljetna njemačka pravna doktrina i ustaljena višedesetljetna sudska praksa, kao posredni izvori prava, iznjedrili su više-manje usuglašena stajališta o toj problematici. Za hrvatsko pravo to se za sada ne mo**že** reći. Stoga bi ovaj rad i prijedlozi u njemu izneseni mogli kao mali i skroman doprinos pridonijeti razvoju domaće pravne misli.

76 Savezni sud (njem. *Bundesgerichsthof*), XII ZB 592/11 od 13. lipnja 2012.

LITERATURA

Knjige i članci:

1. Barada, Miho, ur. *Trogirski spomenici, zapisi kurije Grada Trogira od 1310. do 1331*. Split: Književni krug, 1988.
2. Baumbach, Adolf, Wolfgang Lauterbach, Jan Albers i Peter Hartmann. *Zivilprozessordnung mit FamFG und anderen Nebengesetzen*. Munchen: C.H. Beck, 2017.
3. Bernhardt, Wolfgang. *Das Zivilprozessrecht*. Berlin: Walter de Gruyter & CO, 1968.
4. Crnić, Ivica. *Ustav Republike Hrvatske u praksi*. Zagreb, Organizator, 2018.
5. Čalija, Branko i Sanjin Omanović. *Građansko procesno pravo*. Sarajevo: Univerzitet u Sarajevu - Pravni fakultet, 2000.
6. Dika, Mihajlo. *Građansko parnično pravo, Pravni lijekovi. X. knjiga*. Zagreb: Narodne novine, 2010.
7. Dika, Mihajlo. *Građansko parnično pravo, Sudske odluke i sudska nagodba. IX. Knjiga.* Zagreb: Narodne novine, 2013.
8. Dika, Mihajlo. „Načelo javnosti u parničnom postupku". *Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci* 29, br. 1 (2008): 1-26.
9. Dika, Mihajlo i Jozo Čizmić. *Komentar Zakona o parničnom postupku*. Sarajevo: OSCE, 2000.
10. Giunio, Miljenko. „Javna objava presude – element pravičnosti suđenja". *Hrvatska pravna revija*, br. 3 (2011): 16.
11. Giunio, Miljenko. „Važnost, značenje i modaliteti javne objave presude". *Informator*, br. 5943 (2011): 1-3.
12. Giunio, Miljenko. „Važnost, značenje i modaliteti javne objave presude, 2. dio", Informator, br. 5947 (2011): 16.
13. Gomien, Donna. *Europska konvencija o ljudskim pravima*. Zadar: Naklada, 2007.
14. Gović Penić, Iris. *Izabrana praksa Europskog suda za ljudska prava i građanski postupci pred hrvatskim sudovima.* Zagreb: Organizator, 2025.
15. Hrženjak, Juraj. *Međunarodni i evropski dokumenti o ljudskim pravima:* čovjek *i njegove slobode u pravnoj državi*. Zagreb: Informator, 1992.
16. Jauernig, Othmar. *Das Fehlerhafte Zivilurteil*. Frankfurt am Main: Vittorio Klostermann, 1958.
17. Kaleb, Zorislav. „Rokovi za objavu, izradu i otpravak presude u parničnom postupku". U: *Aktualnosti hrvatskog zakonodavstva i pravne prakse, Godišnjak 9*, ur. Mladen Žuvela. Zagreb: Organizator, 2002.
18. Kitonić, Ivan. *Metodična uputa u Sudbeni postupak po običajnom pravu slavnog Ugarskog kraljevstva.* Zagreb: Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 2004.
19. Kramer, Wolfgang. *Die Berufung in Zivilsachen*. Munchen: C.H. Beck, 2015.
20. Krapac, Davor. *Postupak pred Ustavnim sudom Republike Hrvatske, ustrojstvo i proceduralni elementi ustavnog nadzora*. Zagreb: Narodne novine, 2014.
21. Maričić, Domagoj. *Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda*. Zagreb: Novi informator, 2012.
22. May, Michael. *Fehler bei der Verkündung: Urteil ist wirkungslos*. Pristup 23. prosinca 2025. https://www.dgbrechtsschutz.de/recht/verfahrensrecht/verfahrensrecht/3b04042f4723a2304bdae6fbedc7cb90-5/
23. Omejec, Jasna. *Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda u praksi Europskog suda za ljudska prava*, *Strasbourški acquis*. Zagreb: Novi informator, 2014.
24. Prutting, Hanns i Markus Gehrlei. *Zivilprozessordnung*, *Kommentar*. Köln: Luchterhand, 2022.

25. Radošević, Petar. „Porijeklo i značenje zaziva „U ime naroda“. U: *Aktualnosti hrvatskog zakonodavstva i pravne prakse, Godišnjak 18*, ur. Ivo Grbin (Zagreb: Organizator, 2011.), 751-762.
26. Ratzke, Bruno. *Nichturteil und Unwirksames Urteil im Zivilprozessrecht, Inaugural – Dissertation*. Danzig, Marburg: Druck von R. Gorschalky, 1930.
27. Rosenberg, Leo, Karl Heinz Schwab i Peter Gottwald. *Zivilprozessrecht*. Munchen: C.H. Beck, 2010.
28. Vranjican, Stjenko, ur. *Hrestomatij*a *rimskog prava, svezak I., Građanski proces u režimu općeg (recipiranog rimskog) prava.* Zagreb: Pravni fakultet u Zagrebu, 1998.
29. Šago, Dinka i Ivan Vukušić. *Organizacija pravosuđa*. Split: Pravni fakultet Sveučilišta u Splitu, 2021.
30. Triva, Siniša i Mihajlo Dika. *Građansko parnično procesno pravo*. Zagreb: Narodne novine, 2004.
31. Vitkauskas, Dovydas i Grigoriy Dikov. *Zaštita prava na pravično suđenje prema Europskoj konvenciji o ljudskim pravima*. Strasbourg: Vijeće Europe, 2012.
32. Wurzer, Gustav. *Nichturteil und Nichtiges Urteil.* Breslau: Verlag von M.&H. Marcus, 1927.
33. *Zbornik sudske prakse: Mišljenje nezavisnog odvjetnika Michala Bobeka od 21. prosinca 2016., predmet C-213/15 P, Komisija protiv Patricka Breyera.* Pristup 23. prosinca 2025. https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/PDF/?uri=CELEX:62015CC0213&from=EN

Pravni propisi:

1. Europska konvencija o zaštiti ljudskih prava i temeljnih sloboda s protokolima 1, 4, 6, 7, 11, 12, 13, 14 i 15, Narodne novine – Međunarodni ugovori, br. 18/97., 6/99., 14/02., 13/03., 9/05., 1/06., 2/10., 13/17.
2. *Grundgesetz fur die Bundesrepublik Deutschland* od 23. svibnja 1949, BGBl. Teil III, Gliederungsnummer 100-1, s posljednjim izmjenama od 22. ožujka 2025., BGBl. 2025 I br. 94.
3. Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima (Dodatak Rezoluciji OSUN A (XXI) od 16. prosinca 1966.), Službeni list SFRJ, br. 7/76.
4. Ustav Federacije Bosne i Hercegovine, Službene novine FBiH, br. 1/94., 13/97., 16/02., 22/02., 52/02., 63/03., 9/04., 20/04., 72/05., 71/05., 88/08.
5. Ustav Republike Hrvatske, Narodne novine, br. 85/10., 5/14.
6. Zakon o parničnom postupku, Narodne novine, br. 53/91., 91/92., 58/93., 112/99., 88/01., 117/03., 88/05., 2/07., 84/08., 96/08., 123/08., 57/11., 148/11., 25/13., 89/14., 70/19., 80/22., 114/22., 155/23., 146/25.
7. Zakon o parničnom postupku Brčko distrikta BiH, Službeni glasnik Brčko distrikta BiH, br. 28/18., 6/21.
8. Zakon o parničnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine, Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine, br. 53/03., 73/05., 19/06., 98/15.
9. Zakon o parničnom postupku pred sudom Bosne i Hercegovine, Službeni glasnik BiH, br. 36/04., 84/07., 58/13., 94/16., 34/21.
10. Zakon o parničnom postupku Republike Srpske, Službeni glasnik Republike Srpske, br. 59/03., 85/03., 74/05., 63/07., 105/08., 85/03., 63/07., 105/08., 45/09., 49/09., 61/13., 109/21., 27/24.
11. *Zivilprozessordnung* od 5. prosinca 2005., BGBl. I S. 3202 s posljednjim izmjenama od 22. prosinca 2025. BGBl. I S. 349.

Sudska praksa:

1. *Bundesgerichtshof*, Az.: GSZ 3/54 od 14. lipnja 1954.
2. *Bundesgerichtshof*, VI ZB 25/83 od 16. listopada 1984.

3. *Bundesgerichtshof*, XII ZB 592/11 od 13. lipnja 2012.
4. ESLJP, Axel protiv Savezne Republike Njemačke, br. zahtjeva 8273/78, presuda od 8. prosinca 1982.
5. ESLJP, Jussila protiv Finske, br. zahtjeva 73053/01, presuda od 23. studenoga 2006.
6. ESLJP, Pretto i drugi protiv Italije, br. zahtjeva 7984/77, presuda od 8. prosinca 1983.
7. ESLJP, Straume protiv Latvije, br. zahtjeva 59402/14, presuda od 2. lipnja 2022.
8. *Landesarbeitsgericht Hamm*, 16 Sa 1627/17 od 8. lipnja 2018.
9. *Oberlandesgericht München*, 10 U 3446/10 od 21. siječnja 2011.
10. *Oberlandesgericht München*, 15 U 1640/17 Rae od 27. lipnja 2018.
11. Općinski sud u Rijeci, br. Pr-1061/2020 od 22. veljače 2022.
12. Presuda od 18. srpnja 2017., *Komisija protiv Patricka Breyera*, C-213/15 P, EU:C:2016:994.
13. *Verfassungsgerichtshof des Freistaates Sachsen*, Vf. 26-IV-03 od 20. studenoga 2003.
14. Visoki trgovački sud Republike Hrvatske, Pž-4249/06-4 od 9. srpnja 2009.
15. Vrhovni sud Republike Hrvatske, Rev-363/00 od 30. rujna 2003.
16. Županijski sud u Splitu, Gž x-727/14 od 22. veljače 2017.
17. Županijski sud u Splitu, Gž R-560/2018 od 4. studenoga 2020.

Ivan Tironi*

Summary

PUBLIC PRONOUNCEMENT OF JUDGMENTS AND THE LEGAL CONSEQUENCES OF FAILING TO PRONOUNCE A JUDGMENT IN PUBLIC

The public pronouncement of a judgment in civil proceedings following the close of the main hearing constitutes a statutory, Convention-based, and constitutional obligation of courts in the Republic of Croatia. This requirement gives effect to the right to a fair trial and promotes transparency in judicial decision-making, thereby fostering public confidence in the judiciary. While certain national civil procedure statutes expressly mandate the public pronouncement of judgments, others do not. This article examines both regulatory approaches. Of particular significance are the legal consequences of non-compliance with rules requiring public pronouncement of judgements. While courts in the Republic of Croatia appear, in practice, able to disregard this statutory, Convention-based, and constitutional obligation without discernible legal consequences, established German case law, supported by prevailing legal scholarship, regards a judgment that has not been publicly pronounced in accordance with the law as legally non-existent. The aim of this article is to highlight the systemic problem of the non-public pronouncement of judgments and to propose a doctrinal framework for protecting litigants against such unlawful judicial conduct.

Keywords: *principle of publicity; public pronouncement of judgments; non-existent judgment; apparent judgment; legal challenge.*

* Ivan Tironi, Ph.D., Judge, County Court in Split, Croatia; ivan.tironi@zsst.pravosudje.hr. ORCID: https://orcid.org/0000-0001-6122-6239.

©2026 The Author(s) and the Publisher. This is an open access article distributed under the terms of the CC BY-NC-ND 4.0 licence.